

MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

ZMIANY
W PROGRAMACH NAUCZANIA
SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Warszawa — 1987

PL Z-41(1,87)

Zmiany w programach nauczania szkoły podstawowej / Ministerstwo Oświaty i Wychowania, Instytut Programów Szkolnych. - Warszawa : [s.n.], 1987. - 46 S.

Einheitssacht.: Lehrplan <Polska> / Allgemein / 1987

Als Kopie vorhanden

94/1547

Georg-Eckert-Institut BS78

1 038 409 X

MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

ZMIANY
W PROGRAMACH NAUCZANIA
SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Warszawa — 1987

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -

04/1547

PL

Z-41
(1,87)

Redakcja techniczna
Jerzy But

Zakłady Graficzne im. KEN w Bydgoszczy — zam. 232—235/87.
Nakład 342 000 + 3000 egz. MOiW — „M”

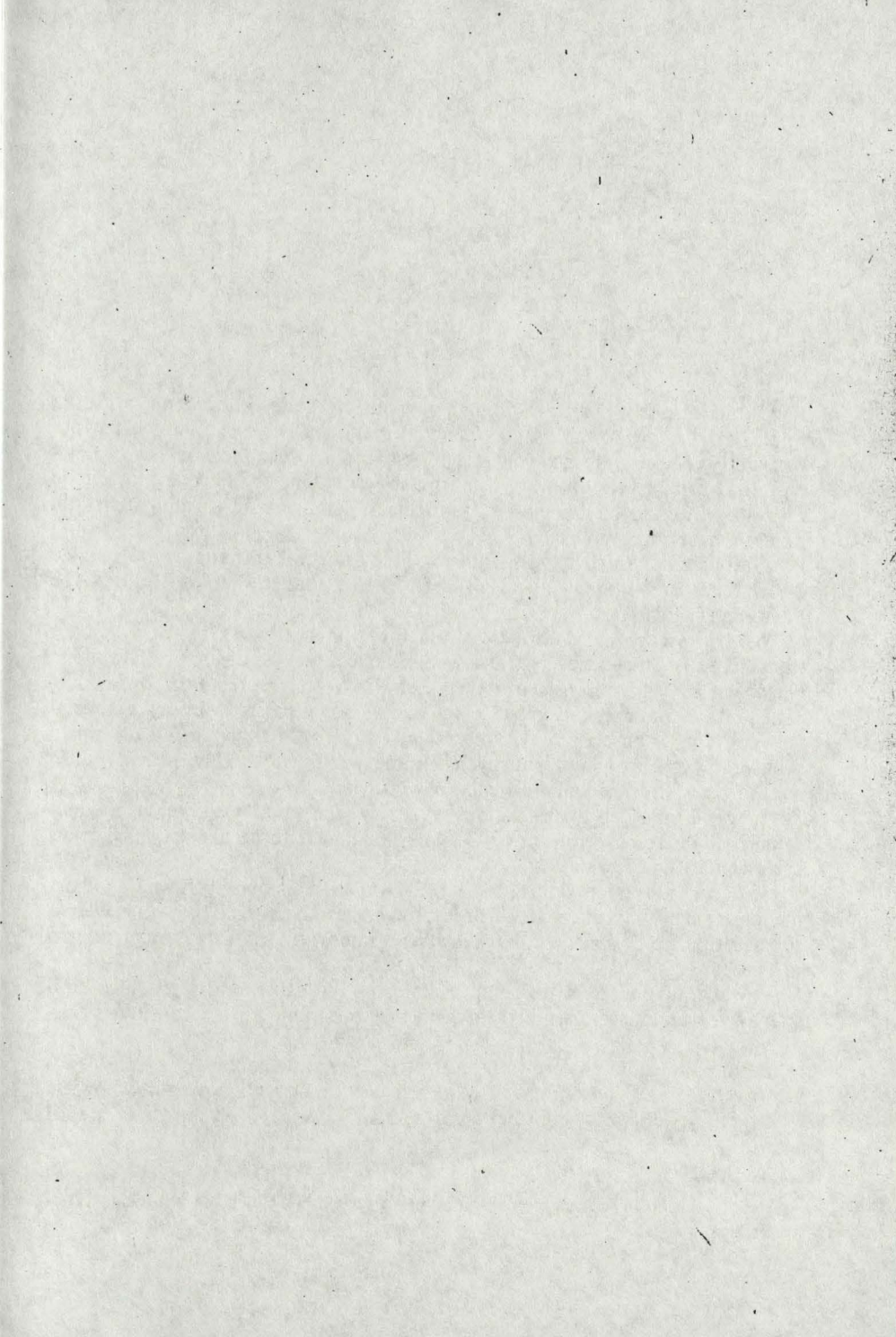
W SPRAWIE ZMIAN W PROGRAMACH NAUCZANIA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Na podstawie art. 36a, ust. 2, pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1972 r. Nr 16, poz. 114, z 1975 r. Nr 45, poz. 234 i z 1984 r. Nr 19, poz. 253) zarządza się co następuje:

- § 1. Wprowadza się zmiany w obowiązujących programach nauczania szkoły podstawowej wyszczególnionych w „Komunikacie w sprawie wykazu programów przedmiotów ogólnokształcących w szkołach wszystkich typów oraz programów wychowania w przedszkolach obowiązujących w roku szkolnym 1986/87”, ogłoszonym w Dz. Urz. MOiW Nr 5 z 1986 r. poz. 32.
- § 2. Zmiany, o których mowa w ust. 1 stanowią załącznik do zarządzenia w formie odrębnej publikacji.
- § 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 1987 roku.

Minister Oświaty i Wychowania

Joanna Michałowska-Gumowska

UWAGI WSTĘPNE

Obowiązujące w szkołach podstawowych programy kształcenia i wychowania były weryfikowane w szkołach eksperymentalnych. W toku ich powszechnej realizacji do nowych treści kształcenia zgłoszono wiele wartościowych i konstruktywnych uwag oraz propozycji. Odnosiły się one głównie do zakresu materiału nauczania — dyskutujący domagali się przede wszystkim redukcji haseł programowych.

Postulaty tego typu były zgłaszane m. in. w czasie kampanii wyborczej do Sejmu PRL i przygotowań do X Zjazdu PZPR, a także w toku obrad XXIV Plenum KC PZPR.

W odpowiedzi na zgłoszone postulaty w Ministerstwie Oświaty i Wychowania oraz w Instytucie Programów Szkolnych, we współpracy z Zarządem Głównym ZNP i środowiskiem nauczycielskim, zostały podjęte działania zmierzające do ograniczenia zakresu treści programowych w szkolnictwie podstawowym. Dla wsparcia prac IPS został powołany resortowy zespół ds. zmian programowych, złożony z nauczycieli, nauczycieli-metodyków, pracowników nauki i przedstawicieli administracji oświatowej.

W wyniku podjętych działań z programów szkoły podstawowej wyeliminowane zostały treści zbędne, powtarzające się i mało istotne dla realizacji celów kształcenia i wychowania.

Część haseł przesunięto do treści fakultatywnych, realizowanych według uznania nauczycieli*). Niektóre hasła programowe zostały przerezegowane. W sposób istotny zmniejszono liczbę haseł programowych realizowanych obligatoryjnie.

Wprowadzone zmiany w treściach kształcenia i wychowania w szkołach podstawowych nie naruszają przy tym struktury programów i nie kolidują z celami edukacji.

Minimalne zmiany wprowadzono w treściach kształcenia w klasach I—III. Istotnych korekt w programach edukacji w tych klasach dokonano bowiem wcześniej, w wersji zatwierdzonej przez Ministra Oświaty i Wychowania w 1983

*) Treści fakultatywne zostały w dokumentach programowych ujęte w nawiasy kwadratowe

roku. Obecnie przeprowadzone zmiany sprowadzają się głównie do wyeliminowania haseł o niskich walorach kształcących oraz do przesunięcia części haseł do tzw. treści fakultatywnych, realizowanych wg uznania nauczycieli.

Istotnych ograniczeń dokonano w treściach programowych języka polskiego. Skreślono niektóre, głównie współczesne utwory literackie, zbyt trudne dla uczniów, hasła dotyczące teoretycznych problemów rozwoju literatury, mało spójne z celami kształcenia, oraz treści omawiane obszerniej w ramach realizacji programów innych przedmiotów (zwłaszcza muzyki i plastyki oraz przygotowania bibliotecznego i informacyjnego). Część haseł programowych została zakwalifikowana do treści fakultatywnych. Do treści fakultatywnych zakwalifikowano w szczególności hasła charakteryzujące się wysokim poziomem trudności lub wysocze czasochłonne w realizacji. Dotyczy to zarówno ujęć teoretycznych, jak i umiejętności praktycznych (np. montaż filmowy, muzeum literackie).

Poważnie odciążony został program nauczania historii. W toku przeprowadzonych korekt zostały skreślone lub potraktowane fakultatywnie hasła programowe uznane za zbyt trudne, nadzbyt szczegółowe lub powtarzające się bądź też występujące w programach nauczania innych przedmiotów humanitycznych i społecznych. Redukcją objęto hasła z historii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej. Jako fakultatywne potraktowano m. in. hasła z historii najnowszej, które występują także w programach nauczania wiedzy o społeczeństwie, przysposobienia obronnego lub innych przedmiotów.

W przedmiocie wiedza o społeczeństwie liczba skreślonych haseł jest mała. Treści zredukowane — to głównie zagadnienia ogólne, kategorie teoretyczne i powtórzenia. Wprowadzone tu zmiany polegają głównie na przeniesieniu części haseł do treści fakultatywnych. Jest to rozwiązanie o tyle korzystne, że nie obligując nauczyciela do realizacji części haseł, orientuje go w całościowych ujęciach problemów.

W programie biologii zrezygnowano z obligatoryjnego zapoznawania uczniów z mniej istotnymi cechami anatomicznymi człowieka, z części ćwiczeń dotyczących mikroskopowej i makroskopowej obserwacji budowy roślin i zwierząt oraz z części hodowli organizmów roślinnych i zwierzęcych. Do treści fakultatywnych przeniesiono założenia teorii ewolucji.

W programie geografii redukcją objęto przede wszystkim hasła, których realizacja nie jest konieczna dla rozwijania bazy wyobraźniowo-pojęciowej uczniów oraz sformułowania zbyt trudne (np. struktury fałdowo-załamowe, datowanie znalezisk). Przy charakterystyce państw i regionów ograniczono zakres treści dotyczących nieistotnych właściwości prezentowanych obszarów. Zrezygnowano też z obowiązkowego omawiania zagadnień będących przedmiotem zainteresowania biologii (skreślono m. in. takie hasła, jak gatunki roślin i zwierząt, rośliny chronione) oraz historii (przeniesiono do treści fakultatywnych m. in. takie hasła, jak ośrodki kultury antycznej, badania archeologiczne). Do treści fakultatywnych przeniesiono też osiem z dwudziestu dzieł omawianych w kl. VI i VII państw.

W pracach nad ograniczaniem materiału nauczania z matematyki zwrócono szczególną uwagę na to, aby nie naruszyć logicznej struktury programu.

Skreślono głównie te tematy, których brak nie będzie zakłócał realizacji innych haseł w danej klasie. Do treści fakultatywnych przesunięto w zasadzie te hasła, które część nauczycieli uważa za zbędne. Poprawiono też korelację programu nauczania matematyki z nowymi podręcznikami fizyki. Dotyczy to głównie brył i proporcjonalności.

W programie fizyki poprawki ograniczają się głównie do przesunięcia haseł do treści fakultatywnych. Pominięcie tych haseł nie będzie zakłócać realizacji programu. Pozostałe poprawki polegają na odstępianiu od ilościowego opisu zjawisk fizycznych na rzecz opisu jakościowego. Skreślono też jedno hasło zbyt trudne do realizacji w szkole podstawowej.

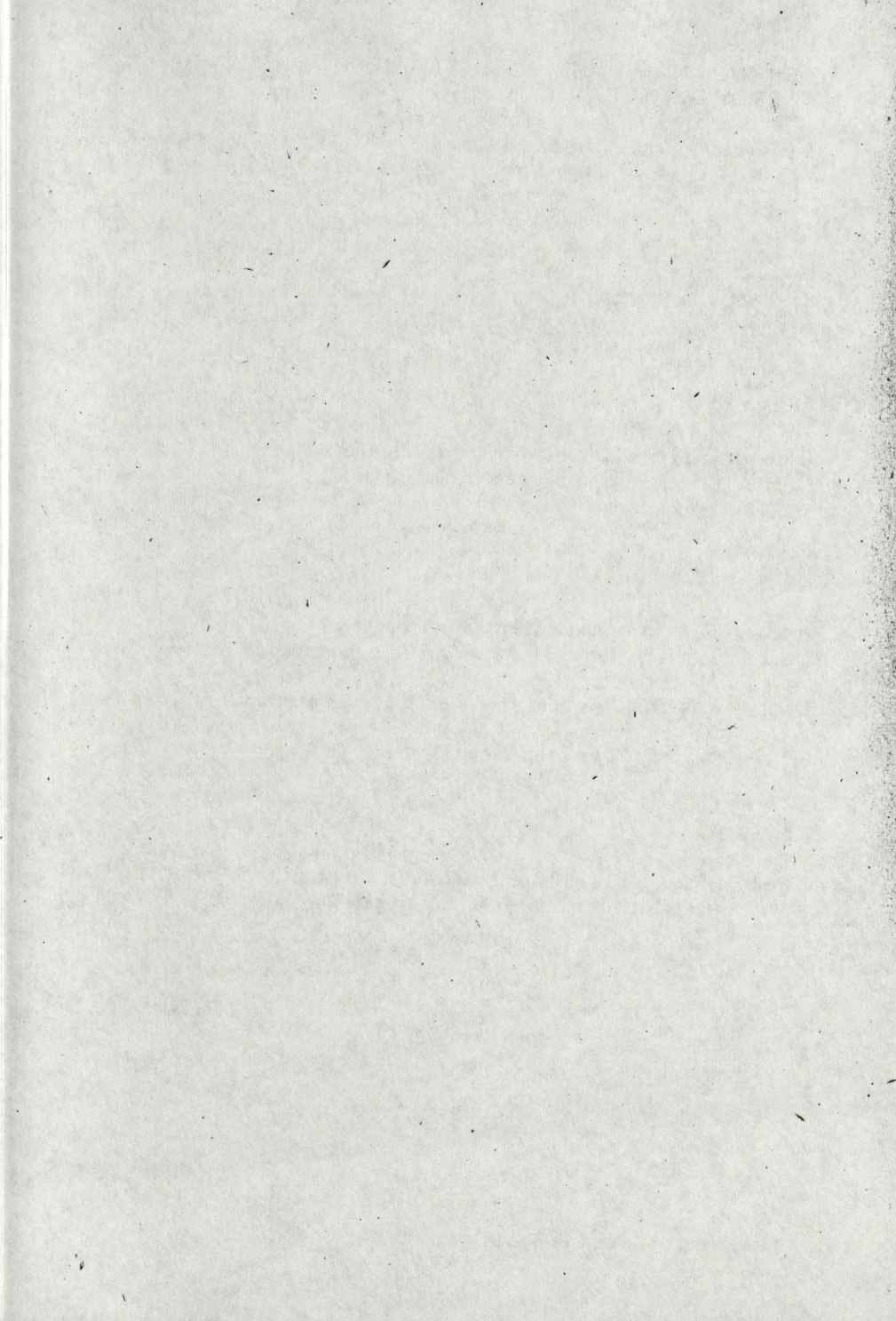
Dosyć istotne zmiany mają miejsce w programie chemii. Dokonano tu scalenia treści powtarzających się, uproszczono model teoretyczny wiązań chemicznych oraz wyeliminowano niektóre doświadczenia laboratoryjne, trudne do przeprowadzenia w szkołach niedysponujących dobrze zorganizowaną pracownią chemiczną.

W programie muzyki dokonano selekcji najtrudniejszych haseł i przeniesiono je do treści fakultatywnych.

W programie plastyki dążono do wyeliminowania haseł o niskich walorach kształcących, kłopotliwych w realizacji praktycznej, bądź też omawianych przy innych okazjach, a do treści fakultatywnych włączono m. in. ćwiczenia wymagające złożonych operacji technicznych.

W ramach korygowania programu przedmiotu praca-technika wyeliminowano hasła trudne do realizacji w przeciętnych warunkach i ograniczono tendencje do poszerzania ćwiczeń w klasach niższych, natomiast w kwalifikowaniu haseł do treści fakultatywnych uwzględniono czynności wymagające bądź specjalnego wyposażenia, bądź też wysokich umiejętności praktycznych.

W rezultacie wprowadzonych zmian nauczyciele i uczniowie uzyskają do własnej dyspozycji około 400 godzin (w całym cyklu kształcenia we wszystkich przedmiotach), które mogą być przeznaczone na gruntowniejsze opracowanie haseł programowych o wysokim ciężarze gatunkowym.

PROGRAM NAUCZANIA POCZĄTKOWEGO. KLASY I—III.
WARSZAWA 1983, WSiP.

Zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 30 maja 1983 roku nr SN-40-41/83 do powszechnej realizacji od roku szkolnego 1983/84.

JĘZYK POLSKI

KLASA I

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

Dział 2 — Ćwiczenia w mówieniu i pisaniu (s. 12)

„Gry dramatyczne obejmujące rozmowę i działanie na temat faktów z życia”.

KLASA II

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

Dział 1 — (s. 17) „Układanie opowiadań tzw. twórczych dotyczących dalszych losów bohaterów”.

Dział 2 — (s. 18) „Przedstawienie sytuacji z życia codziennego w grach dramatycznych”.

„Tworzenie i próby pisania swobodnych tekstów”.

KLASA III

Skreśla się następujące hasła programowe (s. 28) (w zestawie lektur): N. Hawthorne (przekład K. Tarnowskiej): „Mity greckie”.

MATEMATYKA

KLASA II

Skreśla się następujące hasło programowe:

W dziale 3 — Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 (s. 45)

„Algorytmy dodawania i odejmowania pisemnego”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale 1 — Zbiory (s. 44)

„i różnicy zbiorów”.

W dziale 6 Mnożenie i dzielenie w zakresie 100 (s. 46)

„Łatwe zadania tekstowe przygotowujące do dzielenia z resztą”.

KLASA III

Skreśla się następujące hasła programowe: w tytule działu 7 (s. 49) „ułamki dziesiętne”.

(s. 49) „zapis wyrażenia dwumianowego za pomocą ułamka dziesiętnego w łatwych przypadkach”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale 4 (Geometria) (s. 48)

„i prostokątów” w zdaniu

„Kreślenie odcinków prostokątów w skali...”.

ŚRODOWISKO SPOŁECZNO-PRZYRODNICZE

KLASA I

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale 2 pkt 1 (s. 76) „...Szkicowanie drogi z domu do szkoły”.

W dziale 3 (s. 76) „Rośliny ozdobne”.

W dziale 5 pkt 2 (s. 79) „Ćwiczenia w określaniu położenia obiektów względem siebie, w rzeczywistości i na szkicu sytuacyjnym — planie miejscowości”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale 5 (s. 78) „Ludzie zasłużeni dla danej miejscowości”.

pkt 5 (s. 79) „Doświadczenia ukazujące łatwopalność niektórych materiałów i sposoby ich gaszenia”.

KLASA II

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale 5 (s. 82) „Transport i przetwórstwo surowców pochodzenia zwierzęcego”.

pkt 3 (s. 82) „Obserwacja procesu przetwarzania surowców pochodzenia zwierzęcego”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale 6 (s. 83) „Władze terenowe gminy, dzielnicy”.

pkt 10 (s. 83) „Spotkanie z przedstawicielami władzy terenowej”.

KLASA III

Skreśla się następujące hasło programowe:

W dziale 2 (s. 85) „Rezerwaty przyrody, parki narodowe, np. Puszcza Białowieska”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

Dział 1 (s. 84) „Zapoznanie uczniów z zakładem produkującym artykuły spożywcze”.

Dział 2 pkt 5 (s. 85) „Obserwacja fenologiczna mrowiska”.

PLASTYKA

KLASA I

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

„— architektura — architekt” na s. 102, otrzymuje brzmienie: „— architektura — architekt” (bez określania procesu projektowania i narzędzi z nim związanych).

KLASA II

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Sformułowanie „— faktura — kontrast i podobieństwo faktur” na s. 103, otrzymuje brzmienie: „faktura — różnice faktur”.

KLASA III

Skreśla się następujące hasło programowe: (s. 106)

„Możliwość pełnienia tej samej funkcji poprzez dzieła pochodzące z różnych dziedzin sztuk plastycznych np. portret w malarstwie i rzeźbie, elementy dekoracji wnętrza lub stroju”.

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Sformułowanie „Funkcjonalność i estetyka przedmiotów codziennego użytku — związek formy i funkcji” na s. 106, otrzymuje brzmienie: „Celość i estetyka przedmiotów codziennego użytku — związek formy i funkcji”.

MUZYKA

KLASA I

Skreśla się następujące hasło programowe: (s. 113, 114)
w części dotyczącej celów kształcenia i wychowania:

„odczytywanie z nut melodii głosem w zakresie poznanego materiału dźwiękowego (czytanie melodii — wzorów w skali pentatonicznej, durowej oraz trójdźwięku minorowego)”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych): (s. 117)

„Obserwowanie przebiegu rytmicznego tematów rytmicznych, fragmentów piosenek i utworów instrumentalnych”.

KLASA II

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych): (s. 121)

„Improvizowanie melodii na dzwonek do krótkiego motywu rytmicznego, złożonego z poznanych wartości”.

(s. 122) „Rozpoznawanie rytmu i analiza przebiegu rytmicznego w aktualnie opracowywanym repertuarze”.

KLASA III

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych): (s. 123)

„— interwałów we współbrzmieniu” w hasle „Śpiewanie na głosy”.

(s. 123) „— krótkich melodii dwugłosowych o ruchu przeciwnym”.

(s. 126) „Tworzenie swobodnych form złożonych z elementów improwizacji dziecięcej ilustrującej różne zjawiska akustyczne”.

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych: (s. 123)

„Transponowanie poznanych wzorów do różnych tonacji” otrzymuje następujące brzmienie: „Śpiewanie na różnych wysokościach poznanych wzorów”.

PRACA-TECHNIKA

KLASA I

Skreślą się następujące hasła programowe:

W dziale II Okolicznościowe poznawanie: (s. 135) „ *cienkiej blachy*”

Przenosi się do treści fakultatywnych:

W dziale I (s. 135) „ *piłka grzbietnica, szczytce*”

W dziale I (s. 135) „ *kolec, nóż*”

W dziale II (s. 136) „ *mikser*”

Zadania praktyczne. Obsługa i stosowanie (s. 136) „ *miksera*”

KLASA II

Skreślą się następujące hasła programowe:

W dziale II 3. Technologia wytwarzania (s. 138) „ *wyrównywania*”

Przenosi się do treści fakultatywnych:

W dziale II Technologia wytwarzania (s. 138) „ *imadłem*”

KLASA III

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

„— czytanie i rysowanie prostych rysunków technicznych w jednym rzucie z podaniem wymiarów”, na s. 140

otrzymuje brzmienie: „— czytanie prostych rysunków technicznych z podanymi wymiarami”.

„— rysowanie schematu ideowego układu elektrycznego z zastosowaniem silniczka”, na s. 140 otrzymuje brzmienie:

„— czytanie schematu ideowego układu elektrycznego z zastosowaniem silniczka”.

„— suszenia prac w prasie intrologatorskiej...”, na s. 141 otrzymuje brzmienie: „...suszenie pod przyciskiem”.

Przenosi się do treści fakultatywnych:

W dziale II 3. Technologia wytwarzania (s. 141)

„ *Poznanie sposobu posługiwania się prasą*” 4. Urządzenia techniczne A. *Obsługa i stosowanie: — „magnetofonu.*

Zapisywanie i odtwarzanie głosu z taśmy”.

Zadania praktyczne; *Obsługa i stosowanie: (s. 142) „magnetofonu*”

KULTURA FIZYCZNA

KLASA I

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale: Psychomotoryczność. Biegi: — jazda na: (s. 150) „*łyżwach, nartach, rowerze*”.

(s. 151) „*W zabawach na lodzie*”, „*Przykłady zabaw na śniegu*” (z wykorzystaniem nart), „*Przykłady zabaw w wodzie*”.

W dziale: Umiejętności (s. 155) „*Łyżwiarstwo*”, „*Narciarstwo*” „*Pływanie*”.

KLASA II

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

W dziale: Psychomotoryczność (s. 157) „*Przykłady ćwiczeń i zabaw na lodzie*” (z wykorzystaniem łyżew)”.

W dziale: „Psychomotoryczność (s. 158) „*Przykłady zabaw na śniegu* (z wykorzystaniem nart), „*Przykłady zabaw w wodzie*”.

W dziale: Umiejętności (s. 162 i 163) „*Łyżwiarstwo*”, „*Narciarstwo*” „*Pływanie*”.

KLASA III

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

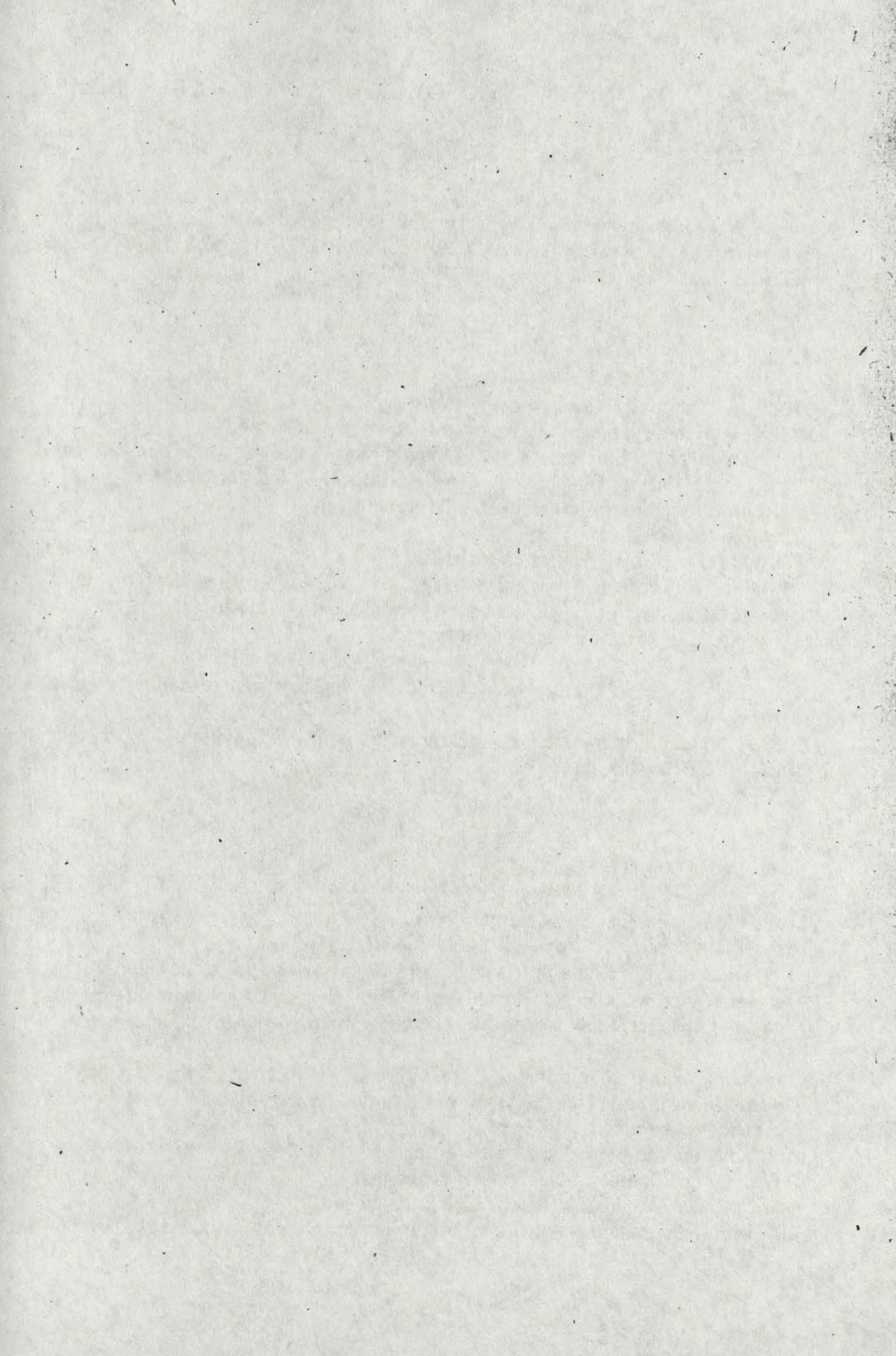
W dziale: Psychomotoryczność (s. 165) „*Przykłady ćwiczeń i zabaw na lodzie* (z wykorzystaniem łyżew)”. „*Przykłady zabaw z wykorzystaniem nart*”.

W dziale: Psychomotoryczność (s. 166) „*Przykłady zabaw w wodzie*”.

W dziale: Umiejętności (s. 169) „*Łyżwiarstwo*, „*Narciarstwo*”, (s. 170) „*Pływanie*”.

Uwaga:

W części zatytułowanej: Zagadnienia związane z realizacją programu, po zdaniu — „Program należy traktować elastycznie, dokonując wyboru zakresu treści w danej klasie (s. 172), należy dodać: „W nawiasach zostały zawarte te treści programowe, których realizacja uwarunkowana jest odpowiednią bazą i umiejętnościami nauczyciela. Traktując te treści jako fakultatywne, należy jednocześnie dostrzegać i doceniać potrzebę ich realizacji i tam, gdzie to możliwe, realizować przynajmniej częściowo”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. JĘZYK POLSKI. KLASY IV—VIII.

WARSZAWA 1985, WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 29 IX 1983 roku, nr OP23-4111-21/83, do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1986/87.

KLASA IV

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe s. 2.: przepis na wykonanie czegoś.

Dział: Kształcenie literackie s. 6.: Opowiadanie lub dokument biograficzny z życia Fryderyka Chopina (np. listy z Szafarni — Kurjer Szafarski),
Opowiadanie biograficzne o Janie Matejce
Zielony pagórek

s. 8: Głos jako swoisty portret człowieka.

Biblioteka szkolna — układ książek na półkach (wolny dostęp). Ćwiczenia w dokonywaniu właściwego wyboru książek w bibliotece.

s. 10: wyrażenie, zwrot, wykaz, hasłowy.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne s. 6: *Wojciech Żukrowski: Porwanie w Tiutiurlistanie.*

s. 8: *Geneza baśni.*

KLASA V

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe s. 12: [Dyskusja].

s. 13: [W związku z dyskusją: uwypuklenie elementów treści zdania za pomocą szyku wyrazów i akcentu wyrazowego. Zależność szyku członów odpowiedzi od kolejności członów w pytaniu. Użycie wyrazów modalnych, np. oczywiście, przypuszczalnie].

s. 14: Posługiwanie się terminami: „artykuł hasłowy”, „żywa pagina”. Skrzyżowanie form jako przyczyna błędów w odmianie czasownika, np. wykonywuje zamiast wykonuje.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne s. 17:

Wanda Żółkiewska: Ślady rysich pazurów.

Stanisława Moniuszki, Józefa Chelmońskiego.

s. 19: Biblioteka szkolna — ćwiczenia w dokonywaniu wyboru książek na wska-

zany przez nauczyciela temat i samodzielnie. Katalog alfabetyczny — ćwiczenia w posługiwaniu się nim.

Dział: Umiejętności s. 20:

— typowymi związkami frazeologicznymi (np. wyrażeniami porównawczymi w opisie), podczas dyskusji, odpowiednimi wskaźnikami zespolenia w wypowiedzi pisemnej, wyrażenie, zwrot, wyrażenie porównawcze, artykuł hasłowy, żywa pagina.

s. 22: przerzutnia.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe s. 13:

stosowanie elipsy, zaimków, spójników, zwłaszcza spójników synonimicznych (ze wskazaniem na funkcje wymienionych środków językowych).

s. 15: *Zależność brzmienia głosek od ruchów i pozycji narządów mowy (bez klasyfikacji głosek).*

Wyrazy bezakcentowe.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 16: *Homer: Odyseja — fragment pieśni VII*

s. 17: *Leopold Staff: Odys*

Janusz Domagalik: Pięć przygód detektywa Konopki

s. 19: *alegoryczność, uniwersalność problematyki.*

Dział: Umiejętności s. 20.

Uwypuklenie elementów treści zdania za pomocą szyku wyrazów i akcentu wyrazowego; wyrazy bezakcentowe, intonacja.

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych

Dział: Kształcenie językowe

Sformułowanie na s. 14: „Wstępne informacje o układzie artykułu hasłowego w słowniku wyrazów bliskoznacznych i w słowniku wyrazów obcych, o przeznaczeniu tych słowników” otrzymuje następujące brzmienie: „Wstępne informacje o układzie artykułu hasłowego w słowniku wyrazów obcych”.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

Sformułowanie na s. 17: „Maria Konopnicka:

„Dym lub Urbanowa, Nasza szkapa” otrzymuje następujące brzmienie: „Maria Konopnicka: Wybór nowel, np. Dym lub Nasza szkapa”

Sformułowanie na s. 19: „Opowiadanie biograficzne jako literackie źródło informacji o znanej postaci” otrzymuje następujące brzmienie: „Opowiadanie biograficzne”.

Sformułowanie na s. 19: „Piękno obrazu filmowego” otrzymuje następujące brzmienie: „Obraz filmowy”.

Dział: Umiejętności:

Sformułowanie na s. 20 „rzeczownik żywotny i nieżywotny, osobowy i nieosobowy, męskoosobowy i niemęskoosobowy” otrzymuje następujące brzmienie: „rzeczownik rodzaju męskiego żywotny i nieżywotny, osobowy i nieosobowy”.

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe s. 23: notatka w formie planu.

- s. 25: Posługiwanie się terminami: „podhasło”, „indeks”, „odsyłacz”, „skrót”;
s. 26: Konstrukcje nominalne, np. w planach, nagłówkach prasowych, na szyldach.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 27: **Maria Konopnicka: Wstań, o dziecię...**

s. 28: **Xawery Dunikowski,**

Alina i Czesław Centkiewiczowie: Czy foka jest biała?

- s. 30: **Aluzyjność i ironia, symbole kulturowe w utworach poetyckich. Instrumentacja głoskowa. Wiersz sylabiczny i wiersz wolny (rola intonacji, związek z treścią wypowiedzi w wierszu wolnym). Biblioteka i czytelnia — księgozbiór podręczny. Ćwiczenia w korzystaniu z wydawnictw informacyjnych, poprawnościowych, encyklopedycznych itp. Biblioteka publiczna — jej zadania, układ książek, system wypożyczeń. Katalog alfabetyczny i rzeczowy — ćwiczenia w korzystaniu z nich.**

Dział: Umiejętności s. 31: i w dyskusji.

- s. 33: **odczytywanie funkcji stylistycznych sposobu narracji; określanie istoty przekształceń semantycznych w metaforze, dostrzeganie związków między metaforami w kontekście utworu, odczytywanie metaforycznego sensu całości obrazu poetyckiego lub utworu; instrumentacja głoskowa, wiersz sylabiczny, wiersz wolny. Umiejętność korzystania z katalogu alfabetycznego w bibliotece szkolnej i publicznej.**

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych)
następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe

- s. 25: *Zależność końcówek przypadkowych rzeczownika od rodzaju, zakończenia tematu i znaczenia wyrazu — wskazania normatywne (w związku z ćwiczeniami w mówieniu i pisaniu);*

wielofunkcyjność tej samej końcówki fleksyjnej; liczebniki nieokreślone.

- s. 26: *odmiana i zastosowanie liczebników nieokreślonych;*

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 27: **Juliusz Słowacki: Hymn (Smutno mi, Boże)**

s. 28: **Zbigniew Herbert, np. Pudelko zwane wyobraźnią**

s. 28: **Bogumił Samuel Linde; Tadeusz Kotarbiński**

s. 30: *naukowe. Wieloznaczność i odkrywczność metaforycznego języka poezji.*

Dział: Umiejętności

- s. 33: *opisywanie sposobów prezentacji bohaterów; ujmowanie zbliżonego tematu, np. pejzażu, przebiegu fabuły; porównywanie konstrukcji narratora lub postaci mówiącej w wierszu.*

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Dział: Kształcenie językowe

Sformułowanie na s. 23: „Dyskusja” otrzymuje następujące brzmienie: „Próby dyskusji”.

Sformułowanie na s. 23: „W związku z rozmową, dialogiem i dyskusją” otrzymuje następujące brzmienie:

„W związku z rozmową i dialogiem”.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

Sformułowanie na s. 27: „Teofil Lenartowicz: Kalina, Złoty kubek” otrzymuje następujące brzmienie: „Teofil Lenartowicz: Kalina lub Złoty kubek”

Sformułowanie na s. 30: „Wieloznaczność i odkrywczność metaforycznego języka powieści” otrzymuje następujące brzmienie: „Wieloznaczność i odkrywczność metaforycznego języka poezji”.

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 38: „Walka o dzwony”

s. 39: Iliada; Na gałęzi; Ptasie mleko; Ten jest z ojczyzny mojej; Starość; Fotografia; Odjazd; Świt kwietniowy; Po orce; Nalot nocny; Przez kresy; Pastorałki, Śpiewające domy.

s. 41: Rola fikcji, obrazowości i wielofunkcyjności języka w utworach literackich. Portret w malarstwie. Wstępne próby opisu wiersza sylabotonicznego: stały rozkład akcentów. Rola średniówki i przerzutni w wierszu sylabicznym.

s. 42: Księgozbiór podręczny w bibliotece. Korzystanie z wydawnictw informacyjnych, encyklopedycznych i popularnonaukowych. Katalogi biblioteczne — ćwiczenia w ich wykorzystywaniu.

Rodzaje encyklopedii: ogólne i specjalistyczne. Cel i sposoby ich wykorzystania.

Dział: Umiejętności

s. 44: Wyróżnienie charakteru i typu; określenia „nadawca sztuki teatralnej”; znak teatralny; znak literacki; kreacja.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe

s. 34: *Protokół lekcji, zebrania.*

s. 35: *W związku z protokołem: posługiwanie się wyrazami i wyrażeniami charakterystycznymi dla tego typu wypowiedzi; protokołem.*

s. 36: *Próby korzystania z tabel form fleksyjnych.*

s. 37: *Zaimki osobowe, wskazujące, pytające, względne; miejsce zaimków względnych w zdaniu.*

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 38: *Mikołaj Rej: Żywoć człowieka poczciwego — fragmenty, np. Rok na cztery części podzielony;*

Piotr Skarga: *Kazania sejmowe* — wybór, np. *O miłości ku ojczyźnie*;
Jan Chryzostom Pasek: *Pamiętniki* — wybór, np. *epizod z wydrą*; Bolesław
Prus: *Kroniki* — fragmenty

s. 41: *Charakter i typ; antyteza.*

s. 42: *Muzea literackie* — *zwiedzanie, korzystanie z katalogów, recenzji; sporządzanie notatek.*

Dział: *Umiejętności*

s. 43: *(osobowy, wskazujący, pytający, względny); rzeczowników mających postać przymiotnika.*

s. 44: *Rozumienie roli autora, reżysera, aktora i scenografa; opis i odczytanie symbolu i ironii.*

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Dział: *Kształcenie językowe*

Sformułowanie na s. 34: „Opis sytuacji, zjawiska” otrzymuje następujące brzmienie: „opis sytuacji”.

Sformułowanie na s. 34: „Rozprawka na tematy związane z życiem ucznia” otrzymuje następujące brzmienie: „Próby rozprawki”.

Sformułowanie na s. 35: „W związku z opisem sytuacji, zjawiska” otrzymuje następujące brzmienie: „W związku z opisem sytuacji”.

Sformułowanie na s. 37: [Formy rzeczownikowe przymiotników, ich funkcja składniowa, np. wokół, gotów] otrzymuje następujące brzmienie: [Formy rzeczownikowe, przymiotników, ich funkcja składniowa, np. wesół, gotów].

Dział: *Kształcenie literackie i kulturalne*

Sformułowanie na s. 42: „Opis bibliograficzny książki i artykułu z czasopism” otrzymuje następujące brzmienie: „skrócony opis bibliograficzny książki i artykułu z czasopism”.

Dział: *Umiejętności*

Sformułowanie na s. 44: „opis i odczytanie symbolu i ironii” otrzymuje następujące brzmienie: „próba opisu i odczytania symbolu i ironii”.

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: *Kształcenie językowe*

s. 47: *Omówienie zawartości tego słownika: hasła wyrazowe i problemowe, znaki i skróty.*

Korzystanie z tabeli form fleksyjnych.

Samodzielne wyszukiwanie informacji zawartych w hasłach wyrazowych.

Rodzaje kwalifikatorów w słownikach.

[Zasady klasyfikacji wyrazów na części mowy: klasyfikacja znaczeniowa, morfologiczna, składniowa.]

Zadania rozwijające, ich typy.

s. 48: *[Zestrój akcentowy]*

s. 49: Podstawowe zasady polskiej ortografii:

fonetyczna, morfologiczna, historyczna i umowna.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 49: *Fatum*; *Dzień pisarza*; *Biała magia*

s. 50: *Drze się miękko...*; *Kamyk*; *Ballada o miejscu odartego konia*

s. 51: *Fikcja literacka jako skupienie prawdy*.

s. 52: Historyczne odmiany liryki: liryka retoryczna (klasyczna), liryka — mowa uczuć (romantyczna i postromantyczna), liryka zorientowana na grę z językiem (współczesna).

Przykłady deformacji w języku poezji: ich funkcje stylistyczne i znaczeniowe. Różne sposoby wierszowania: wiersz sylabiczny i sylabotoniczny. Wiersz wolny: intonacyjny (emocyjny) i zdaniowy.

Rodzaje bibliotek: szkolne, publiczne, Biblioteka Narodowa, biblioteki naukowe, zakładowe.

Katalogi wydawnicze — cel i sposoby wykorzystywania.

Dział: Umiejętności

s. 52: [krótkiego wykładu].

s. 53: kategoria fleksyjna; rozwijające; [zdań rozwijających]; produktywnych typów słotwórczych.

s. 54: Odróżnianie wiersza sylabicznego, sylabotonicznego i wolnego. Wiersz sylabotoniczny, wiersz wolny, średniówka; w rodzajach bibliotek.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Kształcenie językowe

s. 45: *Przemówienie okolicznościowe*.

s. 46: *Stosowanie w przemówieniu wyrazów, wyrażeń i zwrotów ekspresywno-impresywnych, np. moi drodzy..., wybaczcie, że..., pozwólcie, niech...*

s. 47: *W związku z przemówieniem: stosowanie zwrotów porządkujących i zapowiadających poszczególne części przemówienia; wprowadzanie zdania pytającego jako środka kompozycyjnego; stosowanie pytania retorycznego; kompozycja przemówienia (np. wzbudzenie zainteresowania; przedstawienie faktu, zdarzenia; argumentacja; podsumowanie).*

s. 48: *Spółgłoski wargowe, przedniojęzykowe, środkowojęzykowe, tylnojęzykowe, zwarte, szczelinowe, zwartoszczelinowe, półotwarte.*

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

s. 49: *Juliusz Słowacki: Podróż na Wschód — fragment*

s. 51: *Montaż filmowy jako metoda organizacji świata przedstawionego w dziele filmowym.*

s. 52: *Różne kreacje podmiotu lirycznego. Różne typy monologu lirycznego i ich związek z sytuacją liryczną.*

Muzea literackie — świadomy wybór, korzystanie z katalogów i recenzji.

Dział: Umiejętności

s. 54: *Wyróżnianie odmian liryki oraz różnych typów monologu lirycznego.*

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Dział: Kształcenie językowe

Sformułowanie na s. 45: „Streszczenie tekstu popularnonaukowego (krótkiego wykładu, prelekcji), treści audycji itp.” otrzymuje następujące brzmienie: „Streszczenie tekstu popularnonaukowego, treści audycji”.

Sformułowanie na s. 45: „Rozprawka na tematy związane z życiem i środowiskiem ucznia oraz lekturą” otrzymuje brzmienie: „Rozprawka”.

Sformułowanie na s. 45: „Notatka: zapis danych o przeczytanej książce, wysłuchanej audycji lub prelekcji, na przykład spis rzeczy, wyciąg, cytaty, streszczenie, własne uwagi i ocena; opis bibliograficzny; zapis wniosku w dyskusji” otrzymuje następujące brzmienie: „Notatka: zapis danych o przeczytanej książce, wysłuchanej audycji, na przykład cytaty, streszczenia, własne uwagi i ocena; zapis wniosku z dyskusji”.

Sformułowanie na s. 46: „Wielokrotna parafraza wypowiedzi ze świadomością celu przekształceń, którym może być, np. usunięcie rażących powtórzeń, dodanie nowych informacji, osiągnięcie zwięzłości” otrzymuje następujące brzmienie: „Wielokrotna parafraza wypowiedzi, np. usunięcia rażących powtórzeń, dodanie nowych informacji, osiągnięcie zwięzłości”.

Sformułowanie na s. 47: „Posługiwanie się słownikami poznanymi w klasach poprzednich. Samodzielne posługiwanie się słownikiem frazeologicznym. Budowa artykułu hasłowego w tym słowniku. Samodzielne posługiwanie się słownikiem poprawnej polszczyzny” otrzymuje następujące brzmienie: „Posługiwanie się słownikami poznanymi w klasach poprzednich oraz słownikiem frazeologicznym i słownikiem poprawnej polszczyzny. Budowa artykułu hasłowego w słowniku frazeologicznym”.

Dział: Kształcenie literackie i kulturalne

Sformułowanie na s. 50: „Wisława Szymborska: Wybór wierszy, np. Muzeum, Urodziny, Lekcja, Gawęda o miłości ziemi ojczystej” otrzymuje następujące brzmienie: „Wisława Szymborska: Wybór wierszy, np. Muzeum, Gawęda o miłości ziemi ojczystej, Minuta ciszy po Ludwice Wawrzyńskiej”.

Dział: Umiejętności

Sformułowanie na s. 52: „Sporządzenie opisu bibliograficznego książki i artykułu z czasopisma” otrzymuje następujące brzmienie: „Sporządzenie skróconego opisu bibliograficznego książki i artykułu z czasopisma”.

Sformułowanie na s. 52: „Rozprawki związanej z życiem ucznia oraz lekturą” otrzymuje następujące brzmienie: „rozprawki”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. HISTORIA. KLASY IV—VIII, WARSZAWA 1985, WSiP.

Zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 31 I 1984 r. nr SN-40-118/83, do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1986/87.

KLASA V

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale III. Starożytny Wschód s. 11:

Warunki życia i zajęcia ludności w Mezopotamii. Rozwój handlu oraz temat 6 Prawa króla Hammurabiego.

W dziale V. Starożytny Rzym, s. 13:

Zdobycie Galii przez Cezara, Ludy zamieszkujące imperium rzymskie i ich różne tradycje kulturowe. Obrona granic. Wędrowki ludów.

W dziale VI. Europa we wczesnym średniowieczu: s. 14 i 16:

Kręgi kultury, ośrodki życia politycznego (s. 14), państwa germańskie, ludy celtyckie (s. 16), data 216 rok p.n.e.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale IV. Starożytna Grecja, s. 12:

6. Życie w Sparcie. Spartiaci i heloci. Wychowanie spartańskie i jego cele.

W dziale V. Starożytny Rzym, s. 13:

Urzędnicy. Senat. 3. Wojny Rzymu z Kartaginoą. Konflikt z Kartaginoą. Wyprawa Hannibala. Bitwa pod Kannami (216 r. p.n.e.). Zburzenie Kartaginy.

W dziale VI. Europa we wczesnym średniowieczu: Kręgi kultury ośrodki życia politycznego, s. 14: *Anglia, Skandynawia.*

W dziale VII. Początki i rozwój państwa polskiego w X—XII w., s. 15:

8. Polska i jej sąsiedzi za Bolesława Chrobrego (lekcja powtórzeniowa).

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale I. Rozkwit państwa polskiego w XIV—XV, s. 16 i 17:

Losy unii w XIV w. (s. 16) Węgry wobec ekspansji tureckiej. Rozwój Gdańska i handlu zagranicznego (s. 17).

W dziale II. Kultura późnego średniowiecza s. 17:

Architektura gotycka

W dziale IV. Kultura włoskiego odrodzenia, s. 17:

Podstawy gospodarcze i społeczne przemian w kulturze. Mecenat artystyczny.

W dziale V. Reformacja i kontrreformacja w Europie, s. 18:

Niemcy w początkach XVI w. Rozbicie polityczne i wyznaniowe w Niemczech. Utworzenie kościoła anglikańskiego.

W dziale VI. Polska złotego wieku na tle europejskim, s. 18:

Górnictwo i hutnictwo. Wojsko kwarciane... i jego polityka zagraniczna.

W dziale VII. Przemiany polityczne i społeczne w Polsce XVII w. s. 19:

(Kłuszyn 1610 r.). Problem tatarski. (unia brzeska), filozofii (Kartezjusz) oraz

W dziale VIII. Polska i państwa sąsiednie w I połowie XVIII w. s. 19:

- Ingerencja państw sąsiednich w sprawy polskie. Pierwsze manufaktury.**
 W dziale X. Rewolucja przemysłowa w Anglii w XVIII wieku. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, s. 20:
Wzrost zapotrzebowania na towary. Spółki handlowe.
 W dziale XI. Wielka Burżuazyjna Rewolucja we Francji 1789—1794, s. 20:
Dyrektorat.
 W dziale XIII. Europa w dobie napoleońskiej. Próby odzyskania niepodległości Polski, s. 21:
Polityka wewnętrzna Napoleona. Wojna napoleońskiej Francji z Prusami.
 W dziale pojęcia: **inwestytura, senior, wasal (s. 21) zakon, klasztor (s. 22).**
 W dziale Znajomość dat, s. 22: **1444, 1572, 1610, 1673, 1809.**
- Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych)**
 W dziale II. Kultura późnego średniowiecza, s. 17:
Piśmiennictwo łacińskie
 W dziale III. Wielkie odkrycia geograficzne i podboje kolonialne, s. 17:
Kultura ludów okresu prekolumbijskiego. Podział zdobyczy kolonialnych między Hiszpanią i Portugalią.
 W dziale IV. Kultura włoskiego odrodzenia, s. 17:
Renesans w innych krajach.
 W dziale VI. Polska złotego wieku na tle europejskim, s. 18:
Stosunki z Księstwem Moskiewskim. Stosunki społeczne i narodowościowe w miastach.
 W dziale IX. Pierwszy rozbiór Polski. Próby reform Rzeczypospolitej, s. 20:
i historiografii — A. Naruszewicz.
 W dziale X. Rewolucja przemysłowa w Anglii w XVIII wieku. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, s. 20:
Wynalazek maszyny parowej
 W dziale XI. Wielka Burżuazyjna Rewolucja we Francji 1789—1794, s. 20.
Konstytucja 1791 r. Wojna z interwencją.

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

- W dziale II. Rozwój kapitalizmu w Europie Zachodniej w pierwszej połowie XIX w. Początki ruchu robotniczego, s. 23: **...na kontynencie, dalszy rozwój techniki przemysłowej.**
 W dziale IV. Ziemie polskie w drugiej połowie XIX wieku, s. 24: **Budzenie się świadomości społecznej wśród chłopów.**
 W dziale V. Przemiany polityczne i społeczne w Europie w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX w., s. 24:
Wojna prusko-austriacka i jej skutki. Powstanie Austro-Węgier. s. 25: Dalszy rozwój techniki przemysłowej.
 W dziale VII. Rewolucja 1905—1907 w Rosji i na ziemiach polskich, s. 26:
Postulaty reformy programowej szkoły. Samorzutne wprowadzanie języka

polskiego do szkół elementarnych i średnich. Września.

W dziale VIII. Rozwój nauki, techniki, oświaty i kultury w II połowie XIX i na początku XX wieku, s. 26:

Postęp w komunikacji i łączności. Wykorzystanie energii elektrycznej. Międzypaństwowe więzi kulturalne.

W dziale IX. Pierwsza wojna światowa 1914—1918, s. 27:

Wojna pozycyjna.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale I. Reakcyjna polityka rządów i wolnościowe dążenia społeczeństw i narodów, s. 23:

p. 5: *Rządy i ludy Europy wobec powstania*

p. 6: *Rozkwit kultury polskiej na emigracji (poezja romantyczna, muzyka)*

p. 7: *Działalność spiskowa*

W dziale II. Rozwój kapitalizmu w Europie Zachodniej w pierwszej połowie XIX w. Początki ruchu robotniczego, s. 23:

Saint Simon, Fourier, Owen.

W dziale VI. Pierwsze partie i stronnictwa polityczne. Ruch robotniczy na ziemiach polskich. s. 25:

Polscy socjaliści w II Międzynarodówce.

W dziale VIII. Rozwój nauki, techniki, oświaty i kultury w II połowie XIX w. i na początku XX wieku, s. 26:

p. 2: *Rozwój nauk społecznych. Realizm i naturalizm w sztuce. Powstanie kinematografii. Początki rozwoju kultury fizycznej i sportu (nowożytna igrzyska olimpijskie).*

p. 4. *Szkolnictwo polskie w Królestwie.*

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II. Rzeczypospolita Polska w latach 1921—1926, s. 29:

Struktura własności ziemskiej.

W dziale IV. Polityka pod rządami sanacji 1926—1939, s. 29:

System rządów sanacyjnych. System oświaty.

W dziale VI. Druga wojna światowa 1939—1945, s. 31:

Wpływ wojny na psychikę dziecka.

W części wybrane zagadnienia z historii współczesnej.

W dziale VI. Gospodarka Polski w latach 1949—1983, s. 34:

Struktura inwestycji, udział akumulacji w dochodzie narodowym, kredyty w krajach kapitalistycznych.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale I. Odrodzenie państwa polskiego 1918—1921, s. 28:

Partie i stronnictwa polityczne

- W dziale III. Związek Radziecki po I wojnie światowej. Sytuacja międzynarodowa w Europie w pierwszych latach po wojnie, s. 29:
Pierwsze pięćdziesiątka.
- W dziale IV. Polska pod rządami sanacji 1926—1939, s. 30:
Literatura i sztuki plastyczne, środki masowego przekazu. Samorządność życia kulturalnego. Pozycja inteligencji twórczej. Rozwój różnych form działalności oświatowo-kulturalnej (TUR. „Wici”). Różnorodne inicjatywy społeczne. Ruch amatorski. Upowszechnienie sportu.
- W dziale VI. Druga wojna światowa 1939—1945, s. 31:
Wojna w Afryce. Przebieg walk na Dalekim Wschodzie.
- W części. Wybrane zagadnienia z historii współczesnej.
- W dziale II. Powstanie i rozwój światowego systemu socjalistycznego, s. 33:
Ruchy rewolucyjne w Afryce (na przykładzie wybranych krajów).
- W dziale III. Kraje kapitalistyczne po II wojnie światowej, s. 33:
Parlament Europejski. Miejsce RFN w Europie Zachodniej.
- W dziale IV. Dekolonizacja i zmiany w III Świecie, s. 34:
Konflikty na Bliskim Wschodzie.
- W dziale VI. Gospodarka Polski w latach 1949—1983, s. 34:
Modyfikacja systemu planowania gospodarczego.
- W dziale VIII. Polityka zagraniczna Polski Ludowej, s. 35:
Plan Rapackiego i Plan Gomułki, Rola Polski w ONZ i ważniejszych organizacjach międzynarodowych. Wkład Polski w umacnianie światowego pokoju i międzynarodowego bezpieczeństwa (KBWE).
- W dziale IX. Przeobrażenia cywilizacyjne i rozwój kultury w Polsce Ludowej, s. 35:
Rozwój literatury i sztuk pięknych. Środki masowego przekazu: prasa, radio, telewizja, film.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE. KLASY VII—VIII. WARSZAWA 1984, WSIP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 27.VII.1983 roku, nr SN-40-74/83, do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1984/85 (klasa VII) i 1985/86 (klasa VIII).

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

- „sposób wykonywania podstawowych zadań” — s. 8 p. 2.2;
 „rodzaje przedsiębiorstw” — s. 10 p. 1.1; „kojarzenie interesów przedsiębiorstwa z interesami i potrzebami ogólnospołecznymi” — s. 10 p. 1.3;
 „konsekwencje społecznego podziału pracy w postaci konieczności podziału i wymiany wytworów pracy między klasy i grupy społeczne” — s. 13 p. 4.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych): „*Nasza miejscowość w regionie i województwie (ewentualnie kraju):*

— *osiągnięcia i potrzeby;*

— *ludzie o szczególnych zasługach dla rozwoju miejscowości*”

s. 8 p. 1.3.

„*sprawiedliwość społeczna a idee i postulaty równości społecznej (egalitaryzm)*”

— s. 13 p. 4.

Ogranicza się zakres treściowy następującego hasła programowego:

Sformułowanie na s. 11 p. 1.6 „*klasa robotnicza jako podstawa...*” otrzymuje brzmienie „*robotnicy jako podstawa...*”

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

„*Warstwy ludności chłopskiej w Polsce*” s. 14 p. 1.3;

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych):

„*samorządy wiejskie jako formy współuczestnictwa w zarządzaniu gospodarką narodową*” — s. 14 p. 1.3; „*Samorząd rzemieślniczy. Spółdzielczość pracy. Samorząd spółdzielczy*” — s. 14 p. 1.4; „*Odmienne role społeczne poszczególnych grup inteligencji: inteligencja techniczna i wysoko kwalifikowani specjaliści w różnych dziedzinach życia społecznego, pracownicy nauki, oświaty, kultury i ochrony zdrowia, twórcy kultury i ich szczególne zadania w pomnażaniu dóbr kultury; pracownicy zarządu gospodarką i kierownicy życia publicznego; personel urzędniczy aparatu gospodarczego i państwowego*” — s. 15 p. 1.5; „*Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce Ludowej*” — s. 15 p. 1.7; „*Polonia zagraniczna i jej więzi z macierzą*” — s. 15 p. 1.7; „*Pojęcie władzy publicznej: politycznej, państwowej, samorządowej. Władza publiczna oparta na przymusie i na autorytecie moralnym. Obywatelskie motywacje podporządkowania się władzy publicznej. Tożsamość interesów społeczeństwa i władzy publicznej w systemie demokracji socjalistycznej (ludowładztwo). Władza centralna i lokalna.*

Praworządne działanie władzy i dyscyplina społeczna. Służebna rola przedstawicieli władzy wobec społeczeństwa. Obiektywne przesłanki i możliwości wyobcowania się władzy ze społeczeństwa oraz sposoby zapobiegania temu” — s. 15—16 p. 2.2;

Formy kierownictwa partyjnego wobec aparatu państwowego” — s. 16 p. 2.4.1;

„*Liczebność i skład społeczny ZSL*” — s. 16 p. 2.4.2; „*Zasady organizacyjne i struktura SD. Liczebność i skład społeczny SD*” — s. 17 p. 2.4.3; „*Założenia programowe stowarzyszeń świeckich katolików i chrześcijan*” — s. 17 p. 2.4.6;

„*Odpowiedzialność posła przed wyborcami a dyscyplina partyjna*” — s. 19 p. 2.5.3.2; „*Zadania organizacji związkowej w zakładzie pracy*” — s. 20 p. 2.6.1; „*Związki zawodowe a samorząd robotniczy*” — s. 20 p. 2.6.1; „*Masowe środki przekazu w życiu publicznym ... Rola masowych środków przekazu w in-*

formowaniu społeczeństwa. Rola masowych środków przekazu w ścieraniu się odmiennych poglądów i opinii, w sprawach nurtujących społeczeństwo. Środki przekazu jako instrument kształtowania opinii publicznej.

Odpowiedzialność masowych środków przekazu wobec społeczeństwa. Prawo do krytyki i informacji a ochrona praw jednostki i interesu narodowego. Nadzór państwa nad funkcjonowaniem masowych środków przekazu" — s. 20 p. 2.6.4; „Pojęcie światowego systemu politycznego i gospodarki światowej. Samodzielne i suwerenne państwa jako główne podmioty międzynarodowych stosunków politycznych i gospodarczych. Postępujący proces wzrostu współzależności międzynarodowej w życiu i rozwoju poszczególnych państw. Tendencje do internacjonalizacji procesów życia gospodarczego we współczesnym świecie. Równoległość występowania i umacniania się skłonności do współpracy i integracji regionalnej na zasadach preferencyjnych (przykłady RWPg, EWG, ASEAN i inne) — s. 23 p. 1.1;

„Zagrożenia dla życia biologicznego w wyniku postępującego niszczenia środowiska naturalnego w skali globalnej. Niebezpieczeństwo kryzysu ekologicznego w najbardziej zagrożonych częściach globu. Wyczerpywanie nieodnawialnych zasobów Ziemi a perspektywy wzrostu i rozwoju społeczeństwa ludzkiego. Konieczność międzynarodowych konwencji dotyczących ochrony środowiska i zasobów naturalnych, — s. 24 p. 1.2; „Główne przyczyny kryzysowego załamania się rozwoju gospodarczego Polski na przełomie lat 70-tych i 80-tych” — s. 24 p. 2.1.

Zmienia się zakres treściowy następujących haseł programowych:

na s. 22 p. 4.4 po wyrazach „...obowiązek poszanowania prawa...” wprowadzić wyrazy: „...obowiązek ochrony i umacniania własności społecznej, obowiązek ochrony środowiska naturalnego...”

Sformułowanie na s. 25 p. 2.3 „Zasady polskiej polityki zagranicznej. Wkład polski na rzecz...” otrzymuje brzmienie „Polityka zagraniczna PRL. Zasady polityki zagranicznej. Wkład Polski na rzecz...”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. BIOLOGIA Z HIGIENĄ. KLASY IV—VIII. WARSZAWA 1985, WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 5 września 1983 r. Nr OP 23-4111-18/83, do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1986/87.

KLASA IV

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Higiena i zdrowie człowieka... „*oraz rozwój drugorzędnych i trzeciorzęd-*

nych cech płciowych żeńskich i męskich” (s. 8)

Dział: Środowisko lądowe „*Pustynia lub step jako inne przykłady środowiska lądowego*” (s. 7).

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Środowisko lądowe „*np. las — budowa warstwowa: runo, podszyt, korony drzew lub pole uprawne (względnie ogród szkolny lub sad)*” (s. 7).

Zmienia się zakres treściowy następującego hasła programowego:

Dział: Środowisko (s. 7) Sformułowanie „*Ekosystem — przykłady (las, pole uprawne, staw)*” otrzymuje następujące brzmienie: „*Ekosystem — przykłady (las, pole uprawne, łąka, staw)*”

KLASA V

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Różnorodność i jedność organizmów jednokomórkowych (s. 11)

Ćwiczenie c) *Obserwacja mikroskopowa eugleny, pelzaka (wirczyka lub innych pierwotniaków)* (s. 12)

Dział: Różnorodność bezkręgowców (s. 13)... „*lub przywry*”.

Dział: Obowiązkowe hodowle (s. 15) „*Hodowla stulbi*”

Umiejętności: (s. 15)

25. „*Prowadzenie hodowli stulbi*” (s. 16)

27. „*Badanie wrażliwości i sposobu pobierania pokarmu przez stulbie*” (s. 16)

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Różnorodność strunowców (s. 17)

Ćwiczenie: c) *Obserwacja narządów zmysłów płazów* (s. 17)

Ćwiczenie: c) *Obserwacja narządów zmysłów gadów* (s. 18)

Dział: Różnorodność organowców (s. 19)

„*Budowa skrzypu polnego. Budowa widłaka goździstego* (s. 20)

Ćwiczenie: e) *Obserwacja zarodników skrzypu (suchych i mokrych) pod mikroskopem* (s. 20)

Ćwiczenie: f) *Analiza charakterystycznych cech wybranych okazów widłaków* (s. 20)

„*Budowa i funkcja korzenia nagozależkowych*” (s. 20)

„*Budowa łodygi nagozależkowych*” (s. 20)

„*Komplikowanie się budowy roślin w obrębie organowców*” (s. 20)

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Różnorodność strunowców (s. 17)

Ćwiczenie: i) *Obserwacja mikroskopowa krwi* (s. 19)

Ćwiczenie: l) *Obserwacja mikroskopowa komórki nerwowej* (s. 19)

Dział: Różnorodność organizmów (s. 19)

„Różnice w budowie i czynnościach życiowych organizmów w związku z przystosowaniem do życia w różnych środowiskach” (s. 19)

„Powstawanie torfu” (s. 19)

Ćwiczenie: p) „...bielmowego, bezbielmowego” (s. 21)

Dział: Klasyfikacja roślin i zwierząt (s. 21)

Ćwiczenie: c) „Oznaczenie za pomocą klucza dowolnych okazów zwierząt” (s. 21)

Dział: Obowiązkowe hodowle i uprawy (s. 22)

c) „Hodowla żaby (krótkotrwała)”

d) „Hodowla kijanek żaby trawnej”

f) „Uprawa doniczkowa mchu”

Umiejętności (s. 22)

7. „Planowanie i prowadzenie hodowli płazów na przykładzie żaby” (s. 22)

29. „Planowanie i prowadzenie obserwacji rozwoju mchu” (s. 23)

46. „...i zwierząt”

Zmienia się zakres treściowy następującego hasła programowego:

Dział: Różnorodność organizmów (s. 19)

Sformułowane na s. 20 ćwiczenie d) „Obserwacja budowy zewnętrznej skrzypu polnego” otrzymuje następujące brzmienie: „Obserwacja budowy zewnętrznej skrzypu polnego i widłaka”.

KLASA VII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Odżywianie (s. 24).

„Układanie jadłospisów z uwzględnieniem różnych diet” (s. 25)

KLASA VIII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Dział: Ekologia i ochrona środowiska (s. 28)

„Poszukiwanie źródeł żywności”

Dział: Ewolucja organizmów (s. 29)

„Założenia teorii ewolucji”

Dział: Skład chemiczny żywych organizmów jako dowód jedności świata (s. 29)

Ćwiczenie: c) „Wykrywanie białek, tłuszczów i cukrów w organizmie.”

Skreśla się następujące hasła programowe:

Dział: Ekologia i ochrona środowiska (s. 28)

Ćwiczenie: j) „Graficzne przedstawienie średniej produkcji plonów różnych gatunków roślin uprawnych” (s. 28)

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. GEOGRAFIA. KLASY IV—VIII. WARSZAWA 1985 WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 31.VIII.1983 r. nr SN-40-78/83, do realizacji w szkołach podstawowych: w klasach IV—VI i VIII od roku szkolnego 1986/87; w klasie VII od roku szkolnego 1987/88.

KLASA IV

Skreśla się następujące hasła programowe:

Świętokrzyski Park Narodowy. Wykorzystywanie surowców skalnych (s. 6). W hasle Krajobraz wyżyny wapiennej: dawna stolica Polski, zabytki (s. 6). Woliński Park Narodowy (s. 6). Łebsko i Gardno — jeziora przybrzeżne (s. 6). Zaznajamianie z roślinami chronionymi (s. 7). Odwiedzamy miejsca pamięci narodowej i zwiedzamy izby pamięci narodowej we własnym regionie (s. 7).

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Zakopane — turystyka i sporty zimowe. Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (s. 5). W hasle Krajobraz gór średnich: *turystyka* (s. 5). *Cukrownictwo i przetwórstwo owocowo-warzywne* (s. 6). W hasle Krajobraz doliny Wisły: *wielki ośrodek przemysłu kultury i nauki, zabytki* (s. 6). W hasle Krajobraz Równiny Wrocławskiej: *ośrodek przemysłu, kultury i nauki* (s. 6). *Kultura ludowa wybranych regionów. Sztuka i muzyka regionalna, budownictwo* (s. 6).

KLASA V

Skreśla się następujące hasła programowe:

W hasle Krajobraz lasu równikowego: *bogactwo świata roślinnego i zwierzęcego* (s. 8). W hasle Krajobrazy pustynne: *Niedobór opadów* (s. 8). W hasle Krajobraz śródziemnomorski: *Sady i gaje owocowe. Eksport owoców cytrusowych* (s. 8). W hasle Krajobraz przemysłowo-miejski: *Cechy klimatu. Funkcje miast i zajęcia ludności* (s. 8). W hasle Krajobraz Pojezierza Fińskiego: *Gatunki roślin i zwierząt* (s. 8). W hasle Krajobraz tundry syberyjskiej: *Wysokość Słońca w południe nad horyzontem w ciągu roku* (s. 8). W hasle Krajobraz

lodowej pustyni: Wysokość Słońca nad horyzontem w południe w ciągu roku (s. 9). W haśle Krazobraz wulkaniczny Jawy: Skutki wybuchów wulkanów (s. 9). W haśle Wysokogórski krajobraz Himalajów: Zmiany temperatury powietrza wraz z wysokością (s. 9). W haśle Krajobraz stepowy: w kolchozach i sówchozach (s. 9). Zapora wodna na Kolorado. Nawadnianie suchych obszarów kotliny (s. 9). W haśle Krajobraz plantacyjny: zbiór owoców i ich obróbka (s. 9). Określanie wysokości Słońca w południe nad horyzontem w pierwsze dni kalendarzowych pór roku w różnych strefach oświetleniowych (s. 10).

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Wulkany — Wezuwiusz i Etna (s. 8). Wszystkie hasła dotyczące rolniczych krajobrazów prerii północnoamerykańskich (s. 9). Mikołaj Kopernik i jego odkrycie (s. 9).

UWAGA:

Hasło Krajobraz przemysłowo-miejski Północnej Nadrenii (s. 8) powinno być przeniesione na s. 9 po hasło Krajobraz rolniczy Niziny Chińskiej.

Hasło Krajobraz Stepowy Azji Środkowej (s. 9) powinno być przeniesione na s. 8 po hasło Krajobraz Śródziemnomorski.

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

Datowanie znalezisk (s. 11).

W haśle Stany Zjednoczone Ameryki: **Potencjał przemysłowy (s. 12).** A dziale Afryka: **surowce mineralne, zasoby wodne (s. 12).** **Geograficzna charakterystyka wybranych krajów (s. 12).**

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Badania archeologiczne (s. 11). Wszystkie hasła dotyczące Meksyku (s. 12). Wszystkie hasła dotyczące Argentyny (s. 12). Wszystkie hasła dotyczące Egiptu (s. 13). Osobliwości flory i fauny (s. 13).

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

Zróźnicowanie rzek na tle rzeźby i klimatu (s. 14). W haśle Japonia: **Import surowców. Gospodarka morska. Rozmieszczenie ludności (s. 14).** **Niedobory żywności (s. 14).** **Klimat i roślinność śródziemnomorska (s. 15).** W haśle Włó-

chy: przeludnienie (s. 15). W haśle Kraje alpejskie: **Piętra roślinności** (s. 15). **Konurbacja Zagłębia Ruhry** (s. 15). W haśle Niemiecka Republika Demokratyczna: **Równoleżnikowy układ krain i ich rola w geograficznym podziale pracy**. **Intensywna gospodarka rolna** (s. 15, 16). W haśle Czechosłowacka Republika Socjalistyczna: **Rolnictwo** (s. 16). W haśle Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich: **miasta, transport kolejowy, drogowy, lotniczy, rurociągowy, wodny, śródlądowy i morski** (s. 16).

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Ośrodki kultury antycznej (kultura grecka i rzymska) (s. 15). *Zabytki architektury i sztuki. Rzym. Watykan. Rola turystyki w gospodarce kraju* (s. 15). *Rola turystyki w krajach alpejskich. Polityka neutralności* (s. 15). *Wszystkie hasła dotyczące Wielkiej Brytanii* (s. 15). *Chłodny klimat i zasoby leśne (Finlandia)* (s. 15). *Wszystkie hasła dotyczące Węgierskiej Republiki Socjalistycznej, Rumuńskiej Republiki Socjalistycznej, Bułgarskiej Republiki Ludowej* (s. 16). *Własny region (analiza krajobrazu, współzależność naturalnych i kulturalnych jego składników, ochrona i kształtowanie środowiska)* (s. 17).

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Sformułowanie na s. 14 „...łańcuchy i masywy górskie na fałdowo-załomowych strukturach paleozoicznych...” otrzymuje następujące brzmienie: —...łańcuchy i masywy górskie na strukturach paleozoicznych...”.

Sformułowanie na s. 14: „Strefowość i piętrowość klimatu i roślinności”, otrzymuje następujące brzmienie: „Strefowość i piętrowość roślinności”.

Sformułowanie na s. 16: „Położenie i rola Berlina w historii i gospodarce kraju” otrzymuje następujące brzmienie: „Położenie i rola Berlina”.

Sformułowanie na s. 16 „Węgiel brunatny i sole potasowe podstawą rozwoju przemysłu” otrzymuje następujące brzmienie: „Surowce mineralne: węgiel brunatny i sole potasowe”.

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

Mady (s. 17). **Użytkowanie ziemi** (s. 17). **Nierównomierne rozmieszczenie ludności** (s. 18). **Czarne ziemie, bielice** (s. 18). **Lessy, rędziny i czarnoziem** (s. 18).

W haśle Sudety i Przedgórze Sudeckie: **Surowce mineralne. Klimat i roślinność na tle rzeźby. Zaludnienie** (s. 18). W haśle Kotliny Podkarpackie: **Specyfika klimatu. Rolnictwo** (s. 18). W haśle Karpaty: **Młode góry fałdowe. Ustrój wodny rzek karpackich. Ludność** (s. 18). **Rola przemysłu. Gałęzie przemysłu nie związane z występowaniem surowców mineralnych. Struktura przemysłu Polski** (s. 19). W haśle Rolnictwo i wyżywienie skreśla się słowo: **agrarna** (s. 19). **Sieć kolejowa i drogową. Inne rodzaje transportu** (s. 19). **Zabytki przyrody, miejsca pamięci narodowej, zabytki architektury, sztuka ludowa** (s. 20).

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

Kaszubska kultura ludowa (s. 18). *Ośrodki kultury ludowej* (s. 18). *Kultura ludowa Tatr i Podhala* (s. 18).

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

Sformułowanie na s. 19 „Rybołówstwo śródlądowe” otrzymuje brzmienie: „Rybactwo śródlądowe”.

Zagadnienia związane z realizacją programu:

W zdaniu na s. 25: „Na ich przykładach uczniowie stopniowo zapoznają się z takimi jednostkami geologicznymi, jak...” należy skreślić: struktury fałdo-wo-załomowe.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. MATEMATYKA. KLASY IV—VIII. WARSZAWA 1984, WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 23 czerwca 1983 r. nr SN-40-50/83 do realizacji w klasach IV—VII szkoły podstawowej od roku szkolnego 1984/85 i w klasie VIII szkoły podstawowej od roku szkolnego 1985/86.

KLASA IV

Skreśla się następujące hasła programowe na s. 4, w dziale 2: Przykłady przesunięć prostych figur płaskich. Przykłady obrotów punktu i odcinka. Przykłady obrotów prostych figur płaskich.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe na s. 5, w dziale 4: *Zdarzenia. Doświadczenia losowe. Przykłady zdarzeń. Zdarzenia mniej lub bardziej prawdopodobne.*

KLASA V

Skreśla się następujące hasło programowe na s. 6, w dziale 2: Przykłady przesunięć, obrotów, symetrii osiowych i symetrii środkowych figur płaskich.

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe: na s. 8, w dziale 2: Długość łuku okręgu, miara łukowa kąta, na s. 8, w dziale 3: Składanie przesunięć a dodawanie wektorów, na s. 9, w umiejętnościach: Formułowanie twierdzeń, odróżnianie założeń i tezy.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe na s. 9, w dziale 7: *Układ współrzędnych. Prostokątny układ współrzędnych w przestrzeni. Ośie współrzędnych. Płaszczyzny współrzędnych. Współrzędne punktu.*

W celu poprawienia korelacji z fizyką sformułowanie na s. 8, w dziale 1: „Długość okręgu, pole koła, liczba π ” otrzymuje następujące brzmienie: „Długość okręgu, pole koła, liczba π ; zastosowanie w obliczaniu pola powierzchni i objętości walca obrotowego”, sformułowania na s. 8, w dziale 4: „Proporcjonalność prosta, równania i nierówności. Proporcjonalność prosta, współczynnik proporcjonalności, proporcje oraz ich podstawowe własności” otrzymują następujące brzmienie: „Proporcjonalność, równania i nierówności. Proporcjonalność prosta, współczynnik proporcjonalności, proporcje oraz ich podstawowe własności. Proporcjonalność odwrotna.”

KLASA VIII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe: na s. 11 w dziele 3: *Statystyka. Diagramy procentowe i statystyczne. Przykłady oceniania i obliczania prawdopodobieństw*, na s. 12, w umiejętnościach: *Interpretowanie ogólnie dostępnych danych statystycznych.*

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. FIZYKA. KLASY VI—VIII. WARSZAWA 1985, WSIP.

Zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 29.IX.1983 r. nr OP 23-4111-21/83 do powszechnej realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1987/88.

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale „Budowa materii” s. 8 hasło: „Informacja o złożoności atomu”.

W dziale „Siły i równowaga” s. 8 hasło: „Analiza dokładności pomiaru wielkości złożonych”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale „Hydrostatyka i aerostatyka” s. 8 hasła: „Informacja o budowie atmosfery Ziemi”, „Balony”.

Ogranicza się zakres treściowy następujących haseł programowych:

W dziale „Budowa materii” s. 8 sformułowanie: „Atomy. Pierwiastki

i związki chemiczne a budowa cząsteczek” otrzymuje brzmienie: „Atomy, cząsteczki, pierwiastki, związki chemiczne — informacyjnie”.

KLASA VII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale „Kinematyka” s. 10 część hasła: „...i wektor przesunięcia”.

W dziale „Analiza energetyczna procesów cieplnych” s. 11 hasło: „Nieodwracalność procesów zachodzących w przyrodzie”.

W dziale „Prąd elektryczny” s. 11 hasło: „II prawo Kirchhoffa jako przejaw zasady zachowania energii w obwodzie elektrycznym”.

Ogranicza się zakres treściowy następujących sformułowań:

W dziale „Dynamika” s. 10 sformułowanie: „Praca siły sprężystości (ilościowo)” otrzymuje brzmienie: „Praca siły sprężystości (jakościowo)”.

W dziale „Dynamika” s. 11 sformułowanie: „Energia potencjalna sprężystości (ilościowo)” otrzymuje brzmienie: „Energia potencjalna sprężystości (jakościowo)”.

W dziale „Dynamika” s. 11 sformułowanie: „Energia potencjalna ciężkości w polu grawitacyjnym jednorodnym” otrzymuje brzmienie: „Energia potencjalna ciężkości”.

KLASA VIII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale „Optyka” s. 14 część hasła: „...pomiar długości fali świetlnej”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. CHEMIA. KLASY VII—VIII. WARSZAWA WSiP 1983.

Zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 29 grudnia 1982 r. nr SN-40-138/82, do powszechnej realizacji od roku 1984/85 (sukcesywnie).

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale I: Powietrze, składniki powietrza, s. 2, temat doświadczenia: „Reakcja magnezu z azotem”.

W dziale II: Atom i cząsteczka, s. 3 — „Dyfuzja wodoru”, „Kryształy”,

„Wykazywanie oddziaływań między ładunkami elektrostatycznymi”, „Modelowanie wiązań chemicznych”.

W dziale III: Spalanie, jako reakcja chemiczna, s. 3 — „Świeca”, „Palnik gazowy i spirytusowy” oraz temat doświadczenia „Otrzymywanie płomienia odwróconego”; na s. 4 — „Spalanie substancji stałych” wraz z doświadczeniami.

W dziale IV: Woda w przyrodzie i roztwory wodne, s. 4 „Występowanie wody w przyrodzie w różnych postaciach”, „Warunki istnienia pary wodnej, wody i lodu w zależności od temperatury”, temat doświadczenia „Otrzymywanie mgły”; dalej — „Wiązanie spolaryzowane” i Doświadczalne stwierdzenie polarnych właściwości wody”.

W wykazie umiejętności, s. 5 — termin „wiązanie jonowe”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale III: Spalanie jako reakcja chemiczna, s. 3 — „Odprowadzanie palnych gazów z płomienia”.

W dziale IV: Woda w przyrodzie i roztwory wodne, s. 4 — „Porównywanie różnych form kryształów wydzielonych z roztworów”.

W dziale V: Kwasy, zasady, sole, s. 5 — „Modele strukturalne kwasów i zasad” wraz z przykładami oraz „Wiązanie jonowe”.

Ogranicza się zakres treściowy następujących sformułowań

W dziale I: Powietrze, składniki powietrza, s. 2, sformułowanie „Łączenie się składników powietrza (tleny i azoty) z wybranymi metalami” otrzymuje brzmienie „Łączenie się tlenu z wybranymi metalami”; sformułowanie „Napełnianie baloników wodorem, tlenem i dwutlenkiem węgla wraz z obserwacją zachowania się ich w powietrzu” — otrzymuje brzmienie: „Porównywanie gęstości wodoru i dwutlenku węgla z gęstością powietrza”.

W dziale II: Atom i cząsteczka, s. 3, sformułowania „Budowa cząsteczek. Wiązanie chemiczne w cząsteczce wodoru. Elektrony wiążące w interpretacji elektrostatycznej” otrzymują brzmienie „Cząsteczka jako układ atomów połączonych wiązaniami”.

Wzór „HF” należy zmienić na „HCl”.

Sformułowanie „Wartościowość atomów” otrzymuje brzmienie „Wartościowość jako liczba wiązań chemicznych”, zaś sformułowanie tematu doświadczenia „Modelowanie cząsteczek związków z uwzględnieniem wiązań”, otrzymuje brzmienie „Modelowanie cząsteczek na podstawie wartościowości atomów”.

W dziale III: Spalanie jako reakcja chemiczna, s. 3, sformułowanie „Spalanie magnezu w powietrzu i tlenie” otrzymuje brzmienie „Spalanie metali w powietrzu i tlenie”.

Sformułowanie na s. 4, „Reakcje wybuchowe wodoru z tlenem” otrzymuje brzmienie „Reakcje wybuchowe gazów z tlenem”.

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale I: Budowa chemiczna skorupy ziemskiej, s. 6 — „...w procentach atomów”, „Segregacja i rozproszenie pierwiastków”, „Surowce mineralne i ich dostępność”, „Kolekcjonowanie dostępnych minerałów”, „Budowa substancji krystalicznych”, „Rozpoznawanie substancji krystalicznych w zgromadzonych okazach minerałów”, „Modele krzemianów”, „Glinokrzemiany”, „Znaczenie gliny”, „Badanie właściwości gliny”, oraz „Badanie sorpcyjnych właściwości węgla”.

W dziale II: Tworzywa pochodzenia mineralnego, s. 6—7 — „Piaskowce”, „... (kwarcowe, sodowe, borokrzemowe, ołowiowe)”, „Budowa szkła”.

W dziale III: Węgiel i jego związki z wodorem, s. 7—8 — „Modelowanie kryształów diamentu i grafitu”, „Rozkład termiczny produktów naftowych” oraz „Termiczny rozkład węgla kamiennego”.

W dziale V: Związki chemiczne w żywieniu, s. 8 — „Próby termicznego rozkładu” i „Obserwacje mikroskopowe emulsji”.

W dziale VI: Związki chemiczne w życiu codziennym, s. 9 — „Otrzymywanie baniek mydlnych i napełnianie ich różnymi gazami”, „Składniki podstawowych kosmetyków”. „Przygotowanie pasty do zębów”, „Przygotowanie kremu do rąk”, „Farbowanie i malowanie”, „Pigmenty i barwniki”, „Składniki farb i lakierów”, „Badanie wpływu zanieczyszczeń na przyleganie farby”, „Zabezpieczenie przed korozją przez malowanie”.

W dziale VII: Tworzywa organiczne, s. 9—10 — „Obserwacje mikroskopowe włókien celulozowych”, „Polimeryzacja etylenu i depolimeryzacja polietylenu”, „Makrocząsteczki”.

Ze względu na znaczną eliminację haseł z działów VI i VII, ulega fuzji dział VII „Tworzywa organiczne”. Pozostające z tego zakresu hasła włącza się do działu: Związki chemiczne w życiu człowieka.

Z wykazu umiejętności, s. 10 skreśla się następujące terminy:

„szkło” „diament”, „grafit”, „amina”, „pigmenty”, „makrocząsteczka”.

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

W dziale II: Tworzywa pochodzenia mineralnego, s. 7 — *Wiązanie metaliczne*” oraz *„Patynowanie miedzi i jej stopów”*.

W dziale IV: Pochodne węglowodorów, s. 8 — *„Aminy i ich właściwości”*, *„Ogólny wzór amin”*; *„Porównywanie właściwości roztworów metyloaminy i amoniaku”*, *„Modelowanie cząsteczek amin jako pochodnych węglowodorów”*.

Ogranicza się zakres treściowy następujących sformułowań:

W dziale I: Budowa chemiczna skorupy ziemskiej, s. 6 — sformułowanie „Krzemiany i ich budowa” otrzymuje brzmienie „Krzemiany i glinokrzemiany”; bezpośrednio po tym hasle należy zrealizować temat „Powstawa-

nie gliny w wyniku wietrzenia skał". Temat doświadczenia „Otrzymywanie krzemianu ołowiawego lub sodowego” otrzymuje brzmienie „Otrzymywanie krzemianów”.

Sformułowanie „Porównywanie kompleksu sorpcyjnego różnych gleb” otrzymuje brzmienie „Porównywanie właściwości sorpcyjnych różnych gleb”. Bezpośrednio po temacie „Składniki gleby warunkujące jej żyzność” należy zrealizować temat „Odczyn gleby”. „Próby z użyźnianiem gleb” otrzymuje brzmienie „Zmienianie odczynu gleb”.

W dziale II: Tworzywa pochodzenia mineralnego, s. 6 — sformułowanie „Badanie zachowania się piaskowców, marmuru i wapienia wobec kwasów” otrzymuje brzmienie „Rozpoznawanie skał wapiennych”. Temat doświadczenia „Modelowanie użytkowych przedmiotów z gliny i ich wypalanie (s. 7) otrzymuje brzmienie „Badanie właściwości gliny”.

Tytuł działu III otrzymuje brzmienie krótsze: „Węgiel i jego związki z wodorem”. Bezpośrednio po temacie „Spalanie acetyleny i oznaczanie produktów reakcji” (s. 8) należy zrealizować doświadczenie „Odróżnianie węglowodorów nienasyconych od nasyconych”.

W dziale IV: Pochodne węglowodorów, s. 8 — kilkakrotnie użyte sformułowania „Składanie modeli” otrzymują brzmienie „Modelowanie”. Sformułowanie „Kwasy karboksylowe, kwas mrówkowy i octowy — budowa i właściwości z uwzględnieniem dysocjacji na jony” otrzymuje brzmienie „Kwasy karboksylowe, budowa i właściwości”. Bezpośrednio po temacie „Wzór ogólny alkoholi” należy zrealizować hasło „Gliceryna”.

W dziale VI: Związki chemiczne w życiu codziennym, s. 9 — bezpośrednio po hasle „Zasady stosowania środków piorących” należy zrealizować temat „Wpływ różnych czynników na efektywność działania środków myjących i piorących”. Bezpośrednio po temacie „Włókna białkowe” należy zrealizować temat „Barwienie tkanin”.

Sformułowanie „Właściwości spolimeryzowanych pochodnych etylenu” otrzymuje brzmienie „Polichlorek winylu”; bezpośrednio po tym należy zrealizować hasło „Inne tworzywa organiczne: poliamid i poliester”.

Sformułowania „Polietylen i jego właściwości” oraz „Właściwości polietyleny i jego zastosowania” należy zastąpić jednym „Polietylen, jego właściwości i zastosowanie”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. MUZYKA. KLASY IV—VIII. WARSZAWA 1985, WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 15.IX.1983 r. nr IN-40-79/83, do realizacji od roku szkolnego 1986/87.

KLASA IV

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

„Umiejętność odczytywania głosem (nazwami solmizacyjnymi) melodii opartych na wybranych fragmentach poznanych skal: pentatoniki, majorowej, minorowej” (s. 8).

KLASA V

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

„...tworzenie wariacji wokalnych” (s. 10): „Umiejętność odczytywania głosem (nazwami solmizacyjnymi) melodii opartych na wybranych fragmentach poznanych skal: pentatoniki, majorowej, minorowej, lidyjskiej (s. 11).

KLASA VI

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

„...tworzenie wariacji wokalnych” (s. 13). „Tworzenie kanonu melodycznego opartego na pentatonice (s. 13), „Umiejętność odczytywania głosem melodii opartych na wybranych fragmentach poznanych skal” (s. 14).

KLASA VII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

„Granie na gitarach” (s. 15), „Dobieranie wotru do melodii” (s. 16), „Umiejętność odczytywania głosem melodii opartych na wybranych fragmentach poznanych skal” (s. 17).

Ogranicza się zakres treściowy następujących sformułowań programowych:

„Opera i dramat muzyczny (s. 16) otrzymuje następujące brzmienie: — „Opera”.

KLASA VIII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasła programowe:

„Granie ... na gitarach” (s. 18). „Dobieranie wtóru do melodii” (s. 18). „Umiejętność odczytywania głosem melodii opartych na wybranych fragmentach poznanych skal” (s. 21).

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. PLASTYKA. KLASY IV—VIII. WARSZAWA 1985, WSiP.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 3 IX 1983 roku, nr SN-40-81/83, do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1986/87.

KLASA IV

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasło programowe:

„Zestawienie w sceny tematyczne z zachowaniem wzajemnych proporcji figur ludzi, zwierząt, modeli przedmiotów, budynków wykonanych uprzednio w ramach realizacji grupy ćwiczeń „Obserwacja i interpretacja” (s. 6).

KLASA VI

Skreśla się następujące hasło programowe:
„forma dzieła jako język przekazu” (s. 11).

KLASA VII

Przenosi się do treści fakultatywnych (nie obowiązkowych) następujące hasło programowe:

„zestawianie z gotowych elementów makiety budyrku (mieszkalnego, pawilonu handlowego, szkoły, kina itp.) z uwzględnieniem funkcji obiektu” (s. 12).

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasło programowe:
„barwa na usługach człowieka, jako środek informacji i ekspresji” (s. 16).

Ogranicza się zakres treściowy następujących sformułowań programowych:
Sformułowanie na s. 17: „Polska sztuka ludowa i amatorska: malarstwo, zdobnictwo, rzeźba, sprzęty i budownictwo; tradycja i współczesność; sztuka ludo-

wa źródłem inspiracji artystów profesjonalnych” otrzymuje następujące brzmienie: „Polska sztuka ludowa i amatorska: tradycja i współczesność; sztuka ludowa źródłem inspiracji artystów profesjonalnych”.

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. PRACA-TECHNIKA. KLASY IV—VIII.

WARSZAWA 1985, WSiP.

Zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 19.IX.1983 roku, nr OP 23-411-22/83 do realizacji w szkole podstawowej od roku szkolnego 1986/87.

KLASA IV

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II.1. Podstawy techniki. Informacja techniczna,
s. 7: **szkicowanie techniczne.**

W dziale II.2. Podstawy techniki. Materiałoznawstwo,
s. 7: **Walory zdrowotne i estetyczne drewna.**

W dziale II.3. Podstawy techniki. Technologia wytwarzania
s. 8: **łączenia elementów na wkrety.**

W dziale III. Wybrane zagadnienia techniki i gospodarki
s. 9: **Racjonalne gospodarowanie drewnem.**

W dziale IV. Elementy orientacji zawodowej s. 9: **operator urządzeń do obróbki drewna. Podstawowe pojęcia: przemysł leśny, drzewny, drzewiarze, rękodzieło ludowe i rzemiosło.**

Przenosi się do treści fakultatywnych następujące hasła:

W dziale II.1. Informacja techniczna s. 7: *odczytywanie wykresów.*

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 8: *łączenia elementów na kolki.*

KLASA V

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II.1. Informacja techniczna s. 9: **stosowanie przekroju na rysunkach; stosowanie norm.**

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 10: **stosowanie miar w produkcji odzieży; łączenie tworzyw przez nitowanie.**

W dziale Zadania praktyczne s. 11: **Modele z gotowych elementów: krosno tkackie.**

W dziale IV. Elementy orientacji zawodowej s. 11:

Podstawowe pojęcia: zawody robotnicze i pokrewne grupy zawodowe.

Przenosi się do treści fakultatywnych następujące hasła programowe:

W dziale II.1. Informacja techniczna s. 9: *rysowanie kroju odzieży na podstawie wymiarów.*

W dziale II.4. Urządzenia techniczne s. 10: *Obsługa i konserwacja aparatu dziewiarskiego jednopłytkowego. Zakładanie włóczki na igły, wymiana igieł, regulacja ścięgu, czyszczenie, oliwienie.*

W dziale Zadania praktyczne s. 11: *Obsługa i konserwacja aparatu dziewiarskiego jednopłytkowego.*

KLASA VI

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 12: *Opanowanie podstawowych czynności w zakresie stosowania pojemników z podziałką.*

W dziale IV. Elementy orientacji zawodowej s. 13:

Robotnicy w przetwórstwie spożywczym. Podstawowe pojęcia: poradnictwo zawodowe.

Przenosi się do treści fakultatywnych następujące hasła programowe:

W dziale II.3. Materiałoznawstwo s. 12: *Zmiany zewnętrzne i wewnętrzne zachodzące w produktach podczas różnych procesów obróbki i przechowywania.*

KLASA VII

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II.2. Materiałoznawstwo s. 14: **Metal i maszynoznawstwo.**

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 14: *Opanowanie podstawowych czynności w zakresie obróbki plastycznej: zaginanie.*

W dziale II.4. Urządzenia techniczne s. 15: *Obsługa i konserwacja szlifierki tarczowej z silnikiem jednofazowym.*

W dziale IV. Elementy orientacji zawodowej s. 16:

Podstawowe pojęcia: zawodoznawstwo.

Przenosi się do treści fakultatywnych następujące hasła programowe:

W dziale II.4. Urządzenia techniczne s. 15: *Obsługa i konserwacja szlifierki tarczowej.*

W dziale Zadania praktyczne s. 15: *Obsługa i konserwacja szlifierki.*

KLASA VIII

Skreśla się następujące hasła programowe:

W dziale II.2. Materiałoznawstwo s. 17: *Rozróżnianie podstawowych materiałów izolacyjnych, oporowych i przewodzących; Właściwości techniczne elementów półprzewodnikowych: diod, tranzystorów i innych (np. tyrystorów, fotoelementów).*

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 17: Opanowanie podstawowych czynności w zakresie wyszukiwania za pomocą próbników błędów montażowych w prostych urządzeniach elektronicznych.

W dziale II.4. Urządzenia techniczne s. 17: Obsługa i konserwacja maszyny do pisania. Zespoły konstrukcyjne, zasady działania, przeznaczenie.

W dziale Zadania praktyczne s. 18: Obsługa i konserwacja maszyny do pisania.

W dziale III. Wybrane zagadnienia techniki i gospodarki s. 18: Wykorzystanie paliw stałych, ciekłych i gazowych w przemianach na energię elektryczną. Inne źródła energii elektrycznej. Muzea techniki jako źródła poznania jej historii.

W dziale IV. Elementy orientacji zawodowej s. 18:
Podstawowe pojęcia: klasyfikacja zawodów i specjalności.

Zmienia się zakres treściowy następujących haseł programowych:

W dziale II.3. Technologia wytwarzania s. 17.

Zamiast: „doboru diod prostowniczych oraz tranzystorów do wybranych układów” wprowadza się zapis: „doboru diod prostowniczych, tranzystorów oraz fotoelementów do wybranych układów”.

Zamiast: „określania charakterystyk użytkowych wynikających z przeprowadzonych pomiarów elektrycznych, np. poboru energii ze źródła” wprowadza się: „określania cech użytkowych na podstawie pomiarów (np. poboru energii ze źródła)”.

W dziale II.4. Urządzenia techniczne s. 17.

Zamiast: „modeli silników spalinowych...” wprowadza się: „modelarskiego silniczka spalinowego...”

PROGRAM SZKOŁY PODSTAWOWEJ. JEZYKI ZACHODNIOEUROPEJSKIE (ANGIELSKI, FRANCUSKI, NIEMIECKI). KLASY VII—VIII.

Program przygotowany w Instytucie Programów Szkolnych, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 17 czerwca 1982 r. nr SN-40-65/82, do realizacji od roku szkolnego 1982/83.

W związku ze zmniejszeniem czasu dydaktycznego do 2 godzin tygodniowo ograniczono materiał programowy do treści zaprojektowanych dla klasy VII. Z uwagi na powyższe przygotowano nową, zmodyfikowaną wersję programu nauczania, która będzie obowiązywała do 1 września 1987 r.

PRACA DOMOWA UCZNIĄ

W celu ustalenia obciążenia uczniów obowiązkową nauką poza lekcjami zaleca się dyrekcjom szkół i radom pedagogicznym przeprowadzanie okresowych analiz ilości i jakości zadawanych prac domowych (analizy należy przeprowadzać nie rzadziej niż raz w kwartale).

Dyrekcje szkół i rady pedagogiczne powinny troszczyć się o jak najbar-

dziej efektywne wykorzystywanie czasu lekcyjnego na cele dydaktyczno-wychowawcze oraz odpowiednio normować ilość i jakość prac domowych. W podejmowanych w tym zakresie działaniach należy zdecydowanie przeciwstawić się złej praktyce przerzucania obowiązków dydaktycznych szkoły na barki samego ucznia oraz jego rodziców i opiekunów.

REALIZACJA PROGRAMÓW

Zaleca się dyrektorom szkół, wizytatorom i nauczycielom metodykom, aby w trosce o odciążenie uczniów od nadmiaru zbędnej wiedzy encyklopedycznej przeciwdziałali złej praktyce poszerzania przez nauczycieli w procesie lekcyjnym obowiązkowych i fakultatywnych treści programowych. Służyć temu powinny rozmaite formy doradztwa pedagogicznego, hospitowanie lekcji właściwa interpretacja treści kształcenia oraz ich kompetentna wykładnia w toku zajęć lekcyjnych. Za nieprawidłową uznaje się m. in. praktykę analizowania na lekcjach całych utworów literackich w przypadku, gdy program zaleca omawianie jedynie ich fragmentów, rozwiązywania skomplikowanych zadań matematycznych z tych działów matematyki, które występują na wyższych poziomach nauczania, kumulowanie treści trudnych w krótkich odcinkach czasu dydaktycznego. Właściwe przygotowanie nauczycieli do lekcji, prawidłowa organizacja procesu dydaktycznego, odpowiednia interpretacja treści programowych to tylko wybrane zagadnienia, które powinny być rozpatrywane na posiedzeniach rad pedagogicznych i w tych działaniach upatrywać należy szans na poprawę jakości i efektywności kształcenia, a także możliwości odciążenia uczniów od nadmiaru obowiązków dydaktycznych. Zjawisko przeciążenia uczniów obowiązkową nauką jest wielorako uwarunkowane. Można je eliminować zarówno przez redukcję treści programowych, jak unowocześnienie metod nauczania, lepszą organizację procesu dydaktyczno-wychowawczego, podnoszenie kompetencji pedagogicznych i przedmiotowych nauczycieli oraz poprawę warunków pracy szkoły.

SPIS TREŚCI

Zarządzenie Min. Oświaty i Wychowania	3
Uwagi wstępne	5

Program nauczania początkowego — kl. I—III

Język polski	9
Matematyka	10
Środowisko społeczno-przyrodnicze	11
Plastyka	12
Muzyka	13
Praca-technika	14
Kultura fizyczna	15

Program szkoły podstawowej — kl. IV—VIII

Język polski	17
Historia	23
Wiedza o społeczeństwie	27
Biologia z higieną	29
Geografia	32
Matematyka	35
Fizyka	36
Chemia	37
Muzyka	40
Plastyka	42
Praca-technika	43
Języki zachodnioeuropejskie	45
Praca domowa ucznia	45
Realizacja programów	46

